

Список використаної літератури

1. Большой словарь официальных юридических терминов / [сост. Ю. И. Фединский]. – М. : Экономика, 2001. – 647 с.
2. Великий енциклопедичний юридичний словник / за заг. ред. Ю. С. Шемчушенка. – К. : Юрид. думка, 2007. – 992 с.
3. Основы стандартизации : учеб. пособие / [под ред. В. В. Ткаченко]. – М. : Изд-во стандартов, 1986. – 327 с.
4. Про підтвердження відповідності : закон України від 17 трав. 2001 р. № 2406-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 169.
5. Полтавський О. В. Торгове право : навч. посіб. / О. В. Полтавський, С. В. Томчишен. – Х. : Вид-во Харк. ун-ту внутр. справ, 2008. – 168 с.
6. Про стандартизацію і сертифікацію : декрет Кабінету Міністрів України від 10 трав. 1993 р. № 46-93 // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 27. – Ст. 289.
7. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : закон України від 17 трав. 2001 р. № 2407-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 32. – Ст. 170.
8. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : закон України від 1 груд. 2005 р. № 3165-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 12. – Ст. 101.
9. Про стандартизацію : закон України від 17 трав. 2001 р. № 2408-III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. – № 31. – Ст. 145.
10. Адміністративне право України : підручник / [за заг. ред. Т. О. Коломоєць]. – К. : Істина, 2009. – 480 с.
11. Господарський кодекс України // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18, 19–20, 21–22. – Ст. 144.

Надійшла до редколегії 01.06.2011

ЛОСЮК Л. В. АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВЫЕ ОСНОВЫ СЕРТИФИКАЦИИ В УКРАИНЕ

На основе правового анализа современных научных взглядов и соответствующих нормативно-правовых актов об административно-правовом регулировании сертификации определено ее особенности, функции и значение.

LOSIUK L. ADMINISTRATIVE AND LEGAL PRINCIPLES OF THE CERTIFICATION IN UKRAINE

On the basis of the legal analysis of modern scientific views and corresponding regulatory legal acts on legal and administrative regulation of certification its features, functions and maintenance are defined.

УДК 342.922

Р. О. СИДОРЕНКО,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ПІДТРИМАННЯ ПРОКУРОРОМ ДЕРЖАВНОГО ОБВИНУВАННЯ В СУДІ:
ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ**

Розкрито зміст поняття «обвинувачення». Розглянуто деякі особливості підтримання прокурором державного обвинувачення в суді. Виокремлено етапи організації роботи прокурора при підтриманні державного обвинувачення у суді.

Підтримання державного обвинувачення в суді є однією з конституційних функцій органів прокуратури. Дана функція закріплена в п. 1 ст. 121 Конституції України [1], яка визначає, що прокуратура України становить єдину систему, на яку покладається функція щодо підтримання державного обвинувачення в суді. Крім того, зазначена функція передбачена у п. 1 ст. 5 Закону України «Про прокуратуру» [2].

Слід відзначити, що реалізація даної функції органами прокуратури на сьогодні є вкрай важливою, адже забезпечення захисту прав та інтересів людини, посилення боротьби зі злочинністю вимагають підвищення якості та ефективності в цій діяльності з боку органів прокуратури.

Питання підтримання прокурором державного обвинувачення в суді неодноразово були

предметом дискусій як серед самих працівників прокурорського корпусу, так і серед науковців, котрі тим чи іншим чином досліджували функції, що покладаються на органи прокуратури. Незважаючи на велику кількість наукових робіт, присвячених цій тематиці, питання підтримання прокурором державного обвинувачення в суді й досі залишаються актуальними. З огляду на це, завданнями даної статті є: по-перше, визначити зміст поняття «обвинувачення»; по-друге, розглянути деякі аспекти підтримання прокурором державного обвинувачення в суді.

У теорії права немає єдиного підходу щодо розуміння сутності поняття «обвинувачення», хоча ця проблема викликає як науковий, так і практичний інтерес. І це зрозуміло, адже обвинувачення є одним із найдавніших і найбільш значущих процесуальних явищ.

У юридичних енциклопедичних словниках категорію «обвинувачення» тлумачать у двох аспектах: по-перше, як діяльність уповноважених законом органів і осіб, що полягає в доказуванні винності особи, що притягається до кримінальної відповідальності [3, с. 200]; по-друге, як зміст обвинувальної тези, сформульованої в постанові про притягнення особи як обвинуваченого, в обвинувальному висновку або обвинувальному вирокі [4, с. 377].

Окремі автори розглядають обвинувачення тільки як кримінально-процесуальну функцію, покликану соціальною потребою викрити у вчиненні злочину особу, що його скоїла, притягнути її до кримінальної відповідальності [5]. Деякі фахівці розуміють обвинувачення як кримінальний позов, кримінальне переслідування [6].

Слід відзначити, що чинний Кримінально-процесуальний кодекс (далі – КПК) України [7] не надає визначення поняття «обвинувачення», а лише відзначає, що прокурор або його заступник, затвердивши обвинувальний висновок, складений слідчим, або склавши новий обвинувальний висновок, направляє справу до суду, якому вона підсудна, і повідомляє суд про те, чи вважає він за потрібне підтримувати державне обвинувачення (ч. 1 ст. 232 КПК України).

Разом з тим, спроби усунути дану прогалину були зроблені авторами проекту Кримінально-процесуального кодексу України [8], де категорію «державне обвинувачення» було визначено як процесуальну і публічну діяльність прокурора у доведенні перед судом обвинувачення з метою забезпечення криміналь-

ної відповідальності особи, яка вчинила злочин (п. 8 ч. 1 ст. 6 проекту КПК України).

Не станемо зупинятися на аналізі наявних у спеціальній літературі підходів щодо розуміння категорій «обвинувачення» та «державне обвинувачення», лише підкреслимо, що більшість науковців і практиків під обвинуваченням розуміють:

1) опис у процесуальних документах злочинної дії чи бездіяльності, інкримінованої конкретній особі;

2) процесуальну діяльність уповноважених законом органів та осіб, спрямовану на викриття винного у вчиненні злочину і його за-судження.

Саме ця діяльність, становлячи основу кримінального процесу, і реалізується прокурором на судових стадіях провадження у кримінальних справах.

Вважається, що сутність обвинувальної функції починається на досудовому слідстві і залежить від дій слідчого, який здійснює провадження у кримінальній справі, порушеній щодо особи, яка скоїла кримінальний злочин. Він формулює обвинувачення, складає постанову про пред'явлення особі обвинувачення і таким чином створює матеріально-правову основу, на якій далі розвиватиметься процесуальна діяльність прокурора із підтримання обвинувачення перед судом. Реалізація висновків, яких дійшов слідчий і з якими погодився прокурор, що затвердив обвинувальний висновок, буде здійснюватися прокурором у суді при підтриманні обвинувачення.

Враховуючи ці обставини, слід визнати, що прокурор, який затвердив обвинувальний висновок, підтримує в суді обвинувачення, яке було пред'явлено слідчим. Підтримує тому, що, наглядаючи за досудовим слідством, він впливав на його формування. Завдяки цьому висновок слідчого про винність не може бути для прокурора несподіваним. Тому підтримання державного обвинувачення в суді – логічне продовження тієї функції кримінального переслідування, яке прокурор виконував на стадії досудового слідства.

Таким чином, можна зробити висновок, що здійснення прокурором у суді процесуальної функції обвинувачення – це практична реалізація тих висновків, яких він дійшов у результаті нагляду за досудовим слідством. Державне обвинувачення ґрунтується на діяльності органів розслідування, зусиллями яких обвинувачений, викритий у вчиненні злочину, і повинен постати перед судом. Надійшовши до суду,

обвинувачення, яке сформульоване в обвинувальному висновку, втілюється в життя за допомогою інших чинників у стадії судового слідства.

Проблеми державного обвинувачення завжди перебували в центрі уваги фахівців, оскільки це складний і відповідальний вид діяльності, але особливого значення набули при обговоренні судово-правової реформи. Тепер, коли змагальність сторін відповідно до ст. 129 Конституції України стала однією з основних засад судочинства, виникають питання про функції прокурора під час розгляду в суді кримінальних справ.

Позитивне вирішення цього питання полягає в тому, що в суді першої інстанції прокурор виконує функцію підтримання державного обвинувачення від імені держави. При цьому прокурор користується процесуальним статусом сторони й виконує обов'язки щодо обґрунтування обвинувальної тези або відмови від обвинувачення, якщо вона не підтвердилася. Таке положення закріплено в Кримінально-процесуальному кодексі та перестало бути дискусійним [9]. Разом із тим, слід відзначити, що прокурор може відмовитися від підтримання державного обвинувачення, якщо в результаті судового розгляду він переконується, що дані судового слідства не підтверджують пред'явленого підсудному обвинувачення (ч. 3 ст. 264 КПК України). Крім цього, прокурор може звернутися до суду з пропозицією про виправдання підсудного або направлення справи на додаткове розслідування.

Чинний закон виходить із того, що підтримання державного обвинувачення в суді, як і дослідження обставин справи на будь-якій стадії кримінально-процесуального провадження, має бути об'єктивним, таким, що дозволяє виявити і обставини, що викривають, і обставини, що виправдовують обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його відповідальність. Закон України «Про прокуратуру» чітко визначає завдання прокурора в судовому процесі. Прокурор, який бере участь у розгляді справи в судах, додержуючись принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки закону, сприяє виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановленню судових рішень, що ґрунтуються на законі (ст. 34 вказаного Закону). Таким чином, прокурор зобов'язаний ужити всіх передбачених законом заходів для того, щоб суд постановив законний, обґрунтований і справедливий вирок.

За своїм процесуальним статусом прокурор, що бере участь у судовому розгляді кримінальної справи, виступає стороною. Відповідно до Закону України «Про прокуратуру», беручи участь у судовому розгляді кримінальних справ, прокурор підтримує державне обвинувачення. Іншою стороною в процесі виступає захист.

За рівності процесуальних прав сторін прокурор, виступаючи представником держави, підтримуючи від імені держави обвинувачення, принципово відрізняється від сторони захисту не тільки щодо інтересів, котрі він представляє, що закономірно, але й за іншими ознаками.

Прокурор є самостійним у визначенні своєї позиції щодо всіх питань, які вирішуються в ході судового розгляду. Він не обмежений результатом обвинувального висновку. Для нього недійсні жодні вказівки з цих питань з боку його керівництва – безпосереднього чи вищестоящего. Процесуальна самостійність (незалежність) прокурора в суді – один із найважливіших принципів, котрий підлягає обов'язковому дотриманню. Для прокурора основне значення має оцінка обставин справи, доказів, досліджених у судовому засіданні.

Діяльність прокурора на стадіях досудового розслідування і судового розгляду відрізняється тим, що, на відміну від стадії досудового розслідування, прокурор наглядової функції не виконує і наглядовими повноваженнями не володіє. Прокурор під час розгляду кримінальної справи у суді спільно з потерпілим, цивільним позивачем та їхніми представниками утворюють сторону обвинувачення, яка користується рівними правами зі стороною захисту у відстоюванні своїх процесуальних інтересів. Зовнішнім вираженням процесуальної діяльності прокурора під час судового розгляду кримінальної справи є обвинувальна промова, а також виступ прокурора в порядку обміну репліками.

Таким чином, підтримання державного обвинувачення в суді є найважливішим спектром процесуальної діяльності прокурора-обвинувача, який перебуває в нерозривному зв'язку з покладеним на нього на нього конституційним обов'язком сприяти цілям правосуддя та має на меті кримінальне переслідування особи за вчинений злочин, представляти публічний інтерес держави і бути гарантом законних інтересів громадян, втягнутих у сферу правосуддя у кримінальних справах [10].

Підсумовуючи, відзначимо, що підтримання прокурором державного обвинувачення в суді на належному професійному рівні сприяє, з одного боку, винесенню судами законних і

обґрунтованих вироків, а з іншого – вжиттю заходів до своєчасного перегляду незаконних рішень у кримінальних справах.

Організація роботи прокурора при підтриманні державного обвинувачення у суді складається з трьох етапів. Перший етап – підготовка до участі у справі. Цей етап вимагає детального та обґрунтованого дослідження всіх матеріалів справи. Прокурор повинен якісно вивчити матеріали справи, співпрацювати зі слідчими, готувати необхідні виписки з матеріалів справи, ознайомитись із відповідною нормативно-правовою та іншою літературою.

Другий етап – участь у судовому розгляді справи. У випадках, коли прокурор під час судового розгляду справи дійде висновку, що дані судового слідства не підтверджують обвинувачення підсудного, він зобов'язаний відмовитись від обвинувачення. І третій етап – перевірка законності та обґрунтованості судових рішень і внесення апеляційного чи касаційного подання. Прокурор уповноважений вносити апеляційне та касаційне подання на необґрунтовані й незаконні вирoki, рішення, ухвали і постанови суду.

Список використаної літератури

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Про прокуратуру : закон України від 5 листоп. 1991 р. № 1789-ХІІ / Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 53. – Ст. 793.
3. Юридический энциклопедический словарь / [Богуславский М. М., Козырь М. И., Миньковский Г. М. и др.] ; гл. ред. А. Я. Сухарев. – М. : Сов. энцикл., 1984. – 415 с.
4. Большой юридический словарь / [под ред. А. Я. Сухарева, В. Е. Крутских]. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Инфра-М, 2004. – 704 с.
5. Рогатюк І. Функція обвинувачення – рушійна сила кримінального процесу / І. Рогатюк // Право України. – 2002. – № 2. – С. 79–82.
6. Матієк С. Обвинувачення як кримінальний позов / С. Матієк // Вісник прокуратури. – 2002. – № 6. – С. 47–49.
7. Кримінально-процесуальний кодекс України [Електронний ресурс] : за станом на 1 верес. 2011 р. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1001-05>.
8. Проект Кримінально-процесуального кодексу України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511=31115.
9. Нагорна В. В. Теоретичний аналіз конституційної функції прокурора з підтримання державного обвинувачення в суді [Електронний ресурс] / В. В. Нагорна. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Znpkhist/2010_2/10nvvdos.pdf.
10. Боровков А. В. Підтримання прокурором державного обвинувачення в суді при розгляді кримінальних справ [Електронний ресурс] / А. В. Боровков. – Режим доступу: <http://intkonf.org/borovkov-av-pidtrimannya-prokurorom-derzhavnogo-obvinuvachennya-v-sudi-pri-rozglyadi-kriminalnih-sprav>.

Надійшла до редколегії 08.09.2011

СИДОРЕНКО Р. А. ПОДДЕРЖАНИЕ ПРОКУРОРОМ ГОСУДАРСТВЕННОГО ОБВИНЕНИЯ В СУДЕ: ПОНЯТИЕ И ОСОБЕННОСТИ РЕАЛИЗАЦИИ

Раскрыто содержание понятия «обвинения». Рассмотрены некоторые особенности поддержания прокурором государственного обвинения в суде. Выделены этапы организации работы прокурора при поддержании государственного обвинения в суде.

SIDORENKO R. MAINTENANCE OF STATE CHARGES BY PUBLIC PROSECUTOR IN THE COURT: CONCEPT AND FEATURES OF REALIZATION

The content of the concept «prosecution» is exposed. Some features of maintenance of the state charges by public prosecutor in the court are considered. The stages of organization of work of public prosecutor during the maintenance of the state charges in the court.